

Gunnar Stålsett, biskop emeritus

Tale i kulturkirken Jacob

YEMANEDAGEN 8 januar 2023.

Først en hilsen til hjemløse og arbeidsløse. Et ønske om et bedre år for alle dere som fortsatt lever i limbo her i landet, i et tomrom skjult i mengden.

Mange av dere er uten person nummer, men dere er ikke navnløse.

Dere har navn som knytter dere til familie i fjerne land.

Navnet gir dere en identitet. Det er deres eget hellige jeg. Det kan ingen ta fra dere.

Det gjaldt også Yemane Teferi fra Eritrea. Han som døde i 2016 etter 24 år i asylmottak. Hans navn og hans skjebne samler oss i kampen for en human flyktningpolitikk.

Åttende januar.

Da jeg hørte kongens og statsministerens nyttårs taler var jeg i tankene allerede her i kulturkirken Jakob.

Begge talene ga oss et alvorlig bakteppe av krig og krise. «Flere er flyktninger på grunn av krig, konflikt og klima» sa kongen. 30 000 fra Ukraina i fjor sa statsministeren. 30 000 nye i år.

Statsministeren har ledet Norges innsats mot Putins krig i Ukraina. Det fortjener ham ros og takk. Vi deler kongens og statsministerens dele deres stolthet over hvordan vi som et samlet folk har tatt imot ukrainske flyktninger.

Så blir kontrasten til hvordan den norske staten behandler de ureturnerbare iblant oss desto større. Mer uforståelig. Mer unødvendig. Mer kynisk.

Talene var samstemte: Det er summen av våre handlinger og holdninger som former hvem vi er som fellesskap. Det sa de begge. Ja, nettopp holdninger og handlinger viser hvem vi er som fellesskap. I møte med dagliglivets store og mindre utfordringer.

Kongen løftet fram evnen til innlevelse i andre menneskers liv, de som savner og lengter, som har det annerledes enn oss selv. «Man kan lett kjenne seg maktesløs», sa han.

Han ba oss våge det åpne spørsmålet: «Hva kan jeg gjøre for deg»?

Han ba oss løfte blikket.

På årets første dag – allerede med Yemanedagen i tanken og hjertet - hørte jeg også det gode budskapet fra vår statsminister:

Advarsel mot hets og rasisme. Appell til omsorg for bostedsløse. Inkludering av personer med rusproblemer. Omtanke for de som ikke finner sin plass i en tradisjonell norsk familie jul. Oppmuntring til å be om hjelp. Det er ikke noe å skamme seg over, sa statsministeren. Heldigvis har vi hverandre. Sammen har vi velferdsstaten i Norge. sa han.

Det var sterke ord om arbeid som verdi. Mange som står utenfor arbeid, både vil og kan arbeide. Statsministeren lovte dem hjelp.

Jeg tenkte på hvordan livet kunne blitt for Yemane. Hvordan livet ennå kan bli før flere lider samme skjebne.

Det er summen av våre handlinger og holdninger som former hvem vi er som fellesskap, var nyttårsbudskapet.

Nettopp derfor er det fortsatt nødvendig med en Yemane dag.

Derfor rettssaker og dom.

Både Arne Viste og jeg ble dømt til fengsel og bot nettopp fordi vi tar på alvor at arbeid og menneskerett hører sammen. Arbeid bidrar til stolthet og selvspekt. Arbeid er solidaritet med samfunnet.

Begge la vi Grunnloven på rettens bord. Arne hevdet Statens plikt til å skaffe arbeid til de som trenger det. Jeg vektla Grunnlovens ord om vår kristne og humanistiske arv.

Jeg valgte det politiske sporet. Jeg trodde faktisk at en appell til Regjering og Stortinget om å endre den urettferdige loven ville føre fram. Jeg tror fortsatt på tyngdekraften i det menneskesynet som er nedfelt i vår Grunnlov. Det kristne og humanistiske syn på hvert menneskes iboende verdi.

De gode nyttårstalene aktualiserte for meg spenningen mellom verdier og interesser. De fikk fram våre felles verdier.

Det er våre verdier, vårt verdisyn, som utfordrer oss til å handle etisk. De kan oppleves som et moralsk imperativ. I sin ytterste konsekvens begrunner de sivil ulydighet. For er det ikke slik at våre verdier trumfer ideologier, parti interesser, politisk prestisje og egen nytte? Ikke omvendt.

Å handle moralsk er ikke moralisme, men det helt fundamentale som definerer oss som menneske. I dypet av solidariteten er nestekjærligheten. I dypet av egen interessen gror kynismen.

Det er gått tre år siden det politiske kompromisset fra Granavolden,

Av de rundt 1500 lengeværende ureturnerbare flyktninger som antas være her i landet, ga forliket bare 24 personer varig opphold. 43 fikk begrenset opphold og må søke på nytt år etter år.

Det som burde vært et samvittighetsspørsmål, vernet om medmennesker grunnleggende rett til liv, helse og arbeid, ble skuset bort i en av de merkeligste partipolitiske konstruksjoner i norsk rettspraksis. «Tenk på et tall!»! Hvem kom på tallene i formelen 16 år etter asylsøknad og samlet alder og oppholdstid på minst 65 år? Ikke en dag mindre, men gjerne mer. Partipolitikk på sitt verste.

Så fulgte prosessen med endringen av forskriftene som demonstrerte byråkratiets kvern på sitt verste. Åpningen til å vise skjønn synes brukt for å gjøre det vanskeligst mulig for søkeren.

Det er 20 år siden Riksrevisjonens undersøkelse av UDIs saksbehandling i utlendingssaker. Rapporten viser til at blant målene i flyktningpolitikken er søkerens rettssikkerhet og likebehandling. Kritikken var den gangen omfattende og alvorlig. Jeg tror dessverre den ikke ville vært mindre i dag.

Det overordnede politiske ansvar ligger hos justisministeren.

Etter de mange år jeg har fulgt asylsaker sitter jeg igjen med et inntrykk av at justisministre fra skiftende partier - med få unntak - går på autopilot. Talepunktene deres synes å overvintre fra den ene justisminister til den neste. Tonen er den samme.

Det er de politiske partiene som må gi oss en ny flyktning- og asylpolitikk. Det er fra dem vi venter en ny asylpolitikk som reflekterer Grunnlovens verdisyn, en politikk som kjennes på respekt for menneskeverdet og menneskerettigheter for alle.

Når SV i forhandlingene før jul med regjeringen om statsbudsjettet fikk gjennomslag for at mennesker som har sittet i kirkeasyl i minst fem år skal få varig opphold i landet, gir det grunn til håp. Der det er politisk vilje er det politisk vei.

Inn i det nye året tar vi med oss Kongens anerkjennelse av hvordan nordmenn bidrar humanitært for å hjelpe mennesker i nød. Dette gjør meg både stolt og glad – sa han. Også der representerte han folkets stemme.

Så ba han oss løfte blikket.

I kveld løfter vi blikket for en ny giv i asylpolitikken, der engangs løsningen evalueres, og en ny og varig løsning for ureturnerbare papirløse kommer på plass.

For Norge trenger en human flyktningpolitikk.

.
. .
.